

SXEDIO-B.66

13.8.1974: ΣΕ ΕΥΡΕΙΑ ΣΥΣΚΕΨΗ ΑΡΧΗΓΩΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΤΑΙ ΟΠΩΣ ΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΟΥΝ ΤΑΚΤΙΚΗ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΟΥΝ ΟΤΙ Η ΑΜΥΝΑ ΜΕΧΡΙΣ ΕΣΧΑΤΩΝ ΔΥΝΑΤΩΝ ΝΑ ΠΡΟΚΑΛΕΣΕΙ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΕΙ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Στις **12 Αυγούστου 1974**, παραμονές της έναρξης του Αττίλα **2** και εν όψει των πληροφοριών ότι οι συνομιλίες στη Γενεύη μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας και Κύπρου, ήταν έτοιμες να καταρρέουν με κίνδυνο νέας κίνησης από τους εισβολείς στην Κύπρο, συγκροτήθηκε στο γραφείο του Προέδρου της Δημοκρατίας (πραξικοπηματία προέδρου Φαίδωνα Γκιζίκη ουσιαστικά τον οποίο ο Κωνσταντίνος Καραμανλής διατήρησε στη θέση του και τον τιμούσε ελπίζοντας ότι θα εξασφάλιζε την συμπαράσταση του υπόστήριξη του Στρατού).

Στη σύσκεψη παρίσταντο επίσης και ο πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής και πήραν μέρος οι υπουργοί Εθνικής Άμυνας και Δημόσιας Τάξης, και οι αρχηγοί των Ενόπλων Δυνάμεων Στρατού, Ξηράς, Ναυτικού και Αεροπορίας της χούντας τους οποίους επίσης διατήρησε ο Καραμανλής για ένα μεγάλο διάστημα.

Σύμφωνα με το Αρχείο Καραμανλή (**8ος τόμος, σελ.69**) αναφέρθηκαν τα ακόλουθα για τις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις από τους διάφορους αρχηγούς:

ΣΤΡΑΤΟΣ ΞΗΡΑΣ: Κατά την επιστράτευση κατά τον πρώτο Αττίλα είχαν επιστρατεύθουν **276.000** χιλιάδες από τους οποίους απελύθησαν ήδη οι **166.000** κι' έτσι παρέμεναν υπό τα όπλα **110.000**- επιστρατευμένοι και άλλες **117.000** άνδρες επί μονίμου βάσεως.

Για τις δυνατότητες στην Κύπρο αναφέρεται στο πρακτικό:

" Ο κ. Πρόεδρος της Κυβερνήσεως ητήσατο στοιχεία επί ημετέρων εν Κύπρω δυνάμεων και

κατάστασιν τούτων. Ειδικώτερον ερώτησεν διατί προς της αποβάσεως ή κατά τη διάρκεια ταύτης δεν ενισχύθη εις ημετέρας δυνάμεις, εκεί, πως απεφασίσθη η επιχείρησις επεμβάσεως κατά του Μακαρίου και ποία η άμυνα ημετέρων δυνάμεων εν Κύπρω.

Όσον αφορά εις ενίσχυσιν Εθνοφρουράς (Κύπρου) ανεφέρθη ότι υφίσταται σχετική έγγραφος έκθεσις του ΑΔ προς τον ΥΕΘΑ δι' ης επισημαίνεται ότι βασική αιτία ήτο ο γεωγραφικός παράγων εν συνδυασμώ με την κυριαρχίαν της τουρκικής αεροπορίας εις τον αέρα δημιουργουμένης ούτω πρακτικής αδυναμίας δι' αποστολήν ενισχύσεων.

Ός προς την εν γένει κατάστασιν της Εθνοφρουράς, ο ΑΕΔ ανέφερεν ότι μετά την επιστράτευσιν η δύναμις της ανήλθεν εις **25.000** άνδρας καλώς εξοπλισμένους και με αρκετά βαρέα όπλα εφωδιασμένους-πλην βαβαίως αεροπορικής καλύψεως. Η άμυνα ούτω θα έδει και δυνατόν να έχη λίγα καλά αποτελέσματα, πλην όμως το μεσολαβήσαν πραξικόπημα τους είχεν αποδιοργανώσει και απομακρύνει από τας θέσεις άμύνης των.

Όσαύτως διεπιστώθη ότι έλαβε χώραν και διχοστασία των ημετέρων δυνάμεων, μειώσασα έτι περαιτέρω τας άμυντικάς των ικανότητας.

Όσον αφορά εις τους λόγους της αποφάσεως επεμβάσεως κατά του Μακαρίου ο κ. Πρόεδρος της Δημοκρατίας ητήσαντο όπως τούτο συζητηθή εις πλέον περιωρισμένον κύκλον και το θέμα δεν έτυχεν περαιτέρω εξετάσεως".

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ζήτησε επίσης όπως γίνει σύγκριση δυνάμεων και σύμφωνα με το πρακτικό "ο ΑΕΔ ανέφερεν ότι η αναλογία είναι τρία προς ένα υπέρ των Τούρκων.

Για το Ναυτικό ο Αρχηγός Ναυτικού ανέφερε ότι η συνολική αναλογία "διαμορφώνεται εις τρία προς ένα υπέρ της Τουρκίας κατά μέσον όρον".

Τέλος για την αεροπορία η Ελλάδα διέθετε **290** μαχητικά αεροσκάφη και **60** μεταφορικά ενώ η Τουρκία

διέθετε **520** και **95** αντίστοιχα.

Αφού ολοκληρώθηκε η ενημέρωση συζητήθηκε αν ενδεικνυόταν η ανάληψη δράσης σε περίπτωση που η Ελλάδα θα βρισκόταν σε ανάγκη να αναμετρηθεί με την Τουρκία και όπως αναφέρεται στο πρακτικό:

"Εκ της διεξαχθείσης συζητήσεως διεπιστώθη ότι αι ημέτεραι δυνατότητες βάσει και των προμνησθέντων στοιχείων συγκρίσεως δυνάμεων, κατ' ανάγκην δέον συνιστούν άμυναν, με δυνατότητα λίαν περιορισμένων επιθετικών πρωτοβουλιών. Δεδομένου δε του γεωγραφικού παργοντος υφίσταται πρακτική αδυναμία αναλήψεως υφ'ημών πρωτοβουλία εις έτερα, πλην Κύπρου, μέτωπα. Εις περίπτωσιν ανάγκης αναμετήσεως μετά της Τουρκίας, ετονίσθη, ότι θα έδει να είμεθα εις θέσιν να καταφέρωμεν ταχέως καίρια πλήγματα διά των ναυτικού Αεροπορίας του Στρατού Εηράς εξασφαλίζοντος το μέτωπον του Εβρου".

Σαν αποτέλεσμα της μακράς συζήτησης ο Κωνσταντίνος Καραμανλής με τη σύμφωνη γνώμη και του Στρατηγού Γκιζίκη έδωσε οδηγίες όπως προετοιμασθεί σχέδιο "αποστολής ενισχύσεων εις Κύπρον διά εκτέλεσιν εφ' όσον απαιτηθή".

Όμως η Τουρκία συνεχίζοντας να εκβιάζει στις συνομιλίες της Γενεύης τις οδήγησε σε κατάρρευση και την επομένη και πάλι ο υπουργός Εθνικής Αμύνης Ευάγγελος Αβέρωφ συγκάλεσε νέα σύσκεψη με τη συμμετοχή των Αρχηγών των Ενόπλων Δυνάμεων για να επανεξεταστούν οι δυνατότητες για ανάληψη στρατιωτικής δράσης στην Κύπρο εφ' όσον παρουσιαστεί ανάγκη, στην Κύπρο.

Σύμφωνα με το Αρχείο Καραμανλή, Τόμος **8**, σελίδα **84** οι στρατιωτικοί ηγέτες συμφώνησαν ότι στην Κύπρο πρέπει να ακολουθηθεί τακτική υποχώρησης μπροστά σε μια ενδεχόμενη κίνηση των τούρκων.

Αναφέρεται στο μνημόνιο που καταρτίστηκε έχει ως εξής:

"Εν αρχή ενημέρωσα τους Αρχηγούς επί της καθόλου καταστάσεως και προσφάτων εν Γενεύη, εξελίξεων κυπριακής κρίσεως, καθ' ας η Τουρκία

διετύπωσεν όρους πολιτικής λύσεως, απαραδέκτους διά την Ελλάδα (ήτοι καντόνια, ανεξαρτητοποίησις κοινοτήτων, ομοσπονδία και τα συναφή) υπό την απειλή αναλήψεως εκ νέου στρατιωτικών επιχειρήσεων εις περίπτωσιν μη αποδοχής των.

Εδήλωσα κατόπν τούτων ότι εάν παρά τας καταβαλλομένας επί διπλωματικού επιπέδου προσπαθείας, δεν επιτευχθή συμβιβασμός, θα πρέπει να εξετασθή από τούδε ποίας οδηγίας προς τυχόν ανάληψιν δράσεως δέον να εκδόσωμεν προς τας εν Κύπρω στρατιωτικάς μας δυνάμεις.

Εθεσα όθεν το ερώτημα επί του πρακτέου συναρτήσει ημετέρων δυνατοτήτων από καθάρως στρατιωτικής απόψεως. Αι απόψεις των αρχηγών έχουν ως κάτωθι:

Ο ΑΕΔ (Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων) εδήλωσεν ότι η υπό τον στρατηγόν Καραγιάννην εν Κύπρω δύναμις, δεν έχει δυνατότητα επιτυχούς αμύνης λόγω υπερτέρων εν παντεί τουρκικών δυνάμεων. Άμυνα μέχρις εσχάτων ουδέν ουσιαστικόν όφελος θα απέφευεν αλλά αντιθέτως, θα προεκάλει άσκοπον θυσίαν προσωπικού, δεδομένου ότι αι εν Κύπρω τουρκικαί στρατιωτικάί δυνάμεις έχουν δυνατοτήτας επιτεύξεως του ανικειμενικού σκοπού των, παρά την οιανδήποτε αντίστασιν των εκεί νυν ευρισκομένων ελληνικών δυνάμεων. Εκ παραλλήλου αποστολή ενισχύσεων τεχνικώς είναι αδύνατος πλην προσωπικού εφοδιασμένου με ελαφρά όπλα, βοήθεια όμως η οποία δεν μεταβάλλει την κατάστασιν από πλευράς συγκρίσεως δυνάμεων. Αποστολή ενισχύσεων μόνον το ηθικόν των δυνάμεων μας θα εβελτίωνεν.

Ο ΑΣ (Αρχηγός Στρατού) συνεφώνησεν προς τα ανωτέρω και επισήμανεν ωσαύτως ότι η μόνη δυνατοότης των ημετέρων δυνάμεων είναι υποχωρητική κίνησις με παράλληλον τήρησιν της επαφής. Επί πλέον εδήλωσεν ότι μέχρις εσχάτων άμυνα πιθανόν να εξωθούσε τους τούρκους εις προχώρησιν και πέραν των αντικειμενικών σκοπών των, συναρτήσει των υφισταμένων δυνατοτήτων των και του βαναύσου της νοοτροπίας των. Οσον αφορά εις αποστολήν ενισχύσεων

επεσήμανεν ότι αύται θα αφιχθούν εις Κύπρον πολύ αργά, ουδέν ουσιαστικόν δε θα δυνηθούν να προσφέρουν.

Ο ΑΝ (Αρχηγός Ναυτικού) εδήλωσεν ότι το ναυτικόν έχει τη δυνατότητα εκτελέσεως επιχειρήσεων εν Κύπρω διά των ΥΙΒ ωσαύτως δε μεταφοράς ενισχύσεων μετά ελαφρού οπλισμού, πλην όμως αμφότεραι αι δυνατότητες αύται ουδέν ουσιαστικόν θα προσφέρουν διά τους προαναφερθέντας λόγους. Ωσαύτως επεσήμαναν ότι άμυνα ημετέρων δυνάμεων ούσα παραβίασις της εκχειρίας και από πλευράς μας θα δυσχεράνη πιθανώς διεθνή θέσιν μας διπλωματικώς.

Τόλος ο ΑΑ (Αρχηγός Αεροπορίας) εδήλωσεν ουδέν διάφορον των ανωτέρω έχει να προτείνη, δεδομένου ότι η σύγκριση δυνάμεων και δυνατοτήτων δεν παρέχει ουδεμίαν πιθανότητα ουσιαστικού οφέλους εις περίπτωσιν εμπλοκής ημετέρων δυνάμεων εν Κύπρω.

Συμπερασματικώς διεπιστώθη ότι λαμβανομένων υπ' όψιν των εκατέρωθεν δυνατοτήτων και διατιθεμένων δυνάμεων η μόνη τεχνικώς (στρατιωτικής) εφικτή ενέργεια ημετέρων εν Κύπρω δυνάμεων είναι υποχωρητική κίνησις μετά τηρήσεως επαφής, επιβραδύνουσα τον ρυθμόν προχωρήσεως των αντιπάλων δυνάμεων. Άμυνα, έστω και δι' αποστολής ενισχύσεων, θα ωδήγει εις άσκοπον θυσίαν ημετέρων μονάδων πιθανήν εξώθησιν των τούρκων εις ανάληψιν ευρυτέρων επιχειρήσεων καταλήψεως ακόμη και ολοκλήρου της νήσου και αναμφίβολα διά την τιμήν των όπλων αποτελέσματα δεδομένου ότι εξόντωσις των δυνάμεων μας δεν θεωρείται βεβαία.

Εν κατακλείδι ενημέρωσα τους αρχηγούς ΕΔ ότι ο πρόεδρος της Κυβερνήσεως επεθύμει να γνωρίζη εάν και κατά πόσον είναι δυνατή άμυνα των εν Κύπρω ημετέρων δυνάμεων διαρκείας έστω και **48** ωρών. Ο Πρόεδρος της Κυβερνήσεως εθεώρει ότι εάν ουδέν έτερον δεν ηδύνατο να γίνη, μια έστω και **48**ωρος ισχυρά άμυνα, με διατήρησιν περίπου επί των νέων μας, θα ήτο χρήσιμος διά διαφόρους λόγους και διά

την τιμήν των όπλων.

Οι κύριοι ΑΕΔ και ΑΣ απήντησαν ότι άμυνα **48** ωρών δεν ήταν δυνατό διά λόγους οίτινες επεξηγήθησαν ανωτέρω.

Ο ΑΣ ανέφερεν ότι άμυνα επί αρκετάς ώρας θα ήτο δυνατή εις μερικές ορεινάς θέσεις, πλην όμως ουδεμία άμυνα θα ήτο δυνατή προς άλλας κατευθύνσεις όπως π.χ. προς την κατεύθυνσιν της Αμμοχώστου, όπου επί πεδινού εδάφους οι αμυνόμενοι άνευ αεροπορικής καταλήψεως θα πρέπει με ελαφρά όπλα να αμυνθούν κατά **100** έως **200** αρμάτων μάχης και ισχυρών δυνάμεων πεζικού.

Ο ΑΣ εδήλωσεν ότι υπό τας συνθήκας ταύτας θα επρόκειτο περί ανθρωποθυσίας άνευ ανταλλάγματος. Οι ΑΕΔ και ΑΣ συνεφώνησαν ότι η μόνη δυνατή λύσις εν περιπτώσει μαζικής Τουρκικής επιθέσεως ήτο η υποχωρητική κίνησις με διτήρησιν επαφής.

Προς την άποψιν ταύτην δεν διετυπώθη διαφωνία και η σύσκεψις έληξεν".